

Date: 29th October-2025

**PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI FAOLIYATIDA KASBIY MAHORAT VA
ILG'OR XORIJI ISH TAJRIBALARINI TAKOMILLASHTIRISH**

Ergashova Marjona Nurali qizi

312-guruh kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada profilaktika inspektorlarining jamiyatdagi o'rni, ularning kasbiy mahoratini shakllantirish va takomillashtirish masalalari, shuningdek ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribalarini o'rganish va milliy tizimga moslashtirish yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi huquqni muhofaza qilish tizimidagi islohotlar, inspektorlarning kasbiy tayyorgarligini oshirishning zamonaviy shakllari hamda xalqaro hamkorlikning ahamiyati yoritilgan. Maqola yakunida profilaktika inspektorlarining kasbiy mahoratini oshirish bo'yicha aniq taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: profilaktika inspektori, huquqbuzarliklar profilaktikasi, kasbiy mahorat, xorijiy tajriba, huquqni muhofaza qilish, jamoatchilik bilan hamkorlik, o'quv-trening tizimi, innovatsion yondashuv.

Kirish

Jamiyat xavfsizligi, huquqiy tartib va osoyishtalikni ta'minlash – har qanday demokratik davlat uchun ustuvor yo'nalishlardan biridir. O'zbekiston Respublikasida oxirgi yillarda huquqbuzarliklarning oldini olish, jinoyatchilikni kamaytirish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda profilaktika inspektorlari faoliyati muhim o'rin tutadi.

Profilaktika inspektori — bu huquqni muhofaza qiluvchi organ vakili bo'lib, u nafaqat jinoyat sodir etilgandan so'ng chora ko'radi, balki jinoyatni oldini olishga, ijtimoiy muhitni barqaror saqlashga, fuqarolar bilan profilaktik muloqot o'rnatishga yo'naltirilgan faoliyat olib boradi. Ularning kasbiy mahorati, muloqot madaniyati, tahliliy fikrlashi va psixologik barqarorligi jamiyatda ishonch muhitini yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Bugungi globallashuv davrida huquqni muhofaza qilish tizimida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish, ularni milliy sharoitga moslashtirish, zamonaviy o'quv va amaliyot tizimini joriy etish zarurati ortib bormoqda. Xususan, AQSh, Germaniya, Yaponiya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda profilaktika va jamoat xavfsizligi sohasida to'plangan ilg'or tajribalar O'zbekiston uchun dolzarb o'rnak bo'la oladi.

Shu bois, mazkur maqolada profilaktika inspektorlarining kasbiy mahoratini takomillashtirishning nazariy asoslari, amaliy muammolari hamda xorijiy tajribalarni milliy tizimga tatbiq etish yo'nalishlari ilmiy tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Profilaktika inspektorlari faoliyatining mohiyati va asosiy yo'nalishlari

Profilaktika inspektorlari ichki ishlar organlarining eng quyi, lekin jamiyat bilan bevosita ishlovchi bo'g'inidir. Ularning vazifasi – fuqarolarning murojaatlarini o'rganish,

Date: 29th October-2025

oilalarda, ta'lim muassasalarida va mahallalarda sodir bo'layotgan huquqbuzarliklarning oldini olish, xavfli holatlarni aniqlash va ularga nisbatan chora ko'rishdir.

O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonunida ushbu faoliyatning huquqiy asoslari belgilangan. Unga ko'ra, profilaktika inspektorlari nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi, balki ijtimoiy-pedagogik rolni ham bajaradi. Ular mahalla faollari, ta'lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikda yoshlar tarbiyasi, oilaviy muammolarni hal etish, zo'rvonlikning oldini olish kabi masalalarda faol ishtirok etadilar.

2. Kasbiy mahorat tushunchasi va uning tarkibiy qismlari

Kasbiy mahorat — bu shaxsning o'z kasbiga oid bilim, ko'nikma, tajriba va axloqiy fazilatlar majmuasidir. Profilaktika inspektori uchun bu tushuncha yanada kengroq ma'noda qo'llanadi, chunki u quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Huquqiy bilim – amaldagi qonunlarni chuqur bilish va ularni to'g'ri qo'llash;

Tahliliy fikrlash – vaziyatni baholay olish, xavfli holatlarni oldindan sezish;

Muloqot madaniyati – fuqarolar bilan to'g'ri munosabat o'rnatish, ishonchni mustahkamlash;

Psixologik barqarorlik – stressli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish;

Liderlik qobiliyati – jamoatchilikni ishontira olish, ularni faollikka undash.

3. O'zbekiston tajribasida kasbiy mahoratni takomillashtirish yo'nalishlari

So'nggi yillarda O'zbekistonda profilaktika tizimini isloh qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili"da (2017-yil) profilaktika inspektorlarining faoliyatini zamonaviy talablar asosida qayta tashkil etish choralari ko'rildi.

Bugungi kunda har bir mahallada zamonaviy sharoitlar bilan jihozlangan profilaktika inspektori xonasi tashkil etilgan. Ularga mobil planshetlar, maxsus dasturlar orqali ma'lumotlar bazasiga tezkor kirish imkoniyati yaratilgan. Bu esa raqamli xavfsizlik va tezkor axborot almashinuvini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, inspektorlar uchun maxsus kasbiy tayyorgarlik markazlari faoliyat yuritmoqda. Bu markazlarda nafaqat huquqiy, balki psixologik, kommunikativ, etik va menejerlik ko'nikmalari bo'yicha treninglar o'tkaziladi.

4. Ilg'or xorijiy tajribalar tahlili

AQShda politsiya tizimida "community policing" (jamoalar bilan hamkorlikda politsiya) modeli keng tarqalgan. Ushbu modelda profilaktika inspektori jamoaning bir qismi sifatida faoliyat yuritadi, u aholining ishonchini qozonish, muammolarni birgalikda hal qilishga qaratilgan.

Germaniyada huquqni muhofaza qiluvchi xodimlar doimiy ravishda qayta tayyorlash kurslarida qatnashadi. Har bir xodimning kasbiy malakasi sertifikatlash tizimi orqali baholanadi.

Yaponiyada esa "Koban" tizimi mavjud bo'lib, har bir mahallada kichik politsiya bo'limlari (postlar) joylashgan. Ularning xodimlari aholining barcha qatlamlari bilan

Date: 29th October-2025

bevosita muloqotda bo‘lib, jinoyat sodir bo‘lishidan oldin muammoni aniqlashga e‘tibor beradi.

Janubiy Koreyada esa politsiya xodimlari uchun “smart training” dasturlari joriy etilgan. Ular virtual simulyatsiya, real voqealar asosidagi keis-stadi (case study) usullaridan foydalanadi.

Bu tajribalar O‘zbekiston sharoitida ham tatbiq etilishi mumkin. Xususan, mahallalarda aholiga yaqin, ochiq eshiklar siyosati yurituvchi “profilaktika postlari” tashkil etish, inspektorlarning ijtimoiy imidjini mustahkamlash dolzarbdir.

5. Kasbiy mahoratni oshirishda ta‘lim va trening tizimi roli

Kasbiy malaka oshirishda o‘quv-trening tizimining o‘rni beqiyosdir. Ichki ishlar organlarining o‘quv muassasalarida profilaktika yo‘nalishida maxsus dasturlar joriy etilmoqda. Ular quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oladi:

Huquqiy savodxonlik va tahliliy fikrlash;

Psixologik barqarorlik va stressni boshqarish;

Jamoatchilik bilan samarali muloqot;

Axborot texnologiyalaridan foydalanish;

Konfliktologiya va mediatsiya asoslari.

Bundan tashqari, mentorlik tizimi – ya‘ni tajribali inspektorlar tomonidan yosh kadrlarga amaliy yordam ko‘rsatish tizimi joriy etilishi samarali natija beradi.

6. Innovatsion yondashuvlar

Bugungi kunda kasbiy mahoratni oshirishda quyidagi innovatsion metodlar muhim ahamiyat kasb etmoqda:

Simulyatsiya mashg‘ulotlari – real voqealarni sun‘iy muhitda modellashtirish;

Keis-stadi (case study) – real holatlarni tahlil qilish orqali qaror qabul qilishni o‘rganish;

Interfaol treninglar – jamoaviy muloqot, rolli o‘yinlar orqali amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlash.

Bu metodlar nafaqat bilim, balki amaliy kompetensiyani shakllantiradi, bu esa inspektorning kundalik faoliyatida muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Profilaktika inspektorlari jamiyat xavfsizligi va osoyishtaligini ta‘minlovchi tizimning ajralmas bo‘g‘ini hisoblanadi. Ularning kasbiy mahorati nafaqat huquqiy bilim, balki insonparvarlik, adolat, muloqot madaniyati kabi fazilatlarga ham asoslanadi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy davrda inspektor faqat nazorat qiluvchi emas, balki jamiyat bilan hamkorlikda ishlovchi ijtimoiy lider sifatida shakllanishi zarur.

O‘zbekistonda bu borada muhim qadamlar tashlangan bo‘lsa-da, kasbiy tayyorgarlik tizimini uzluksiz ravishda takomillashtirib borish, ilg‘or trening metodlarini joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

Date: 29th October-2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni, 2014-yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ichki ishlar organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni, 2020-yil.
3. A. Usmonov, “Huquqni muhofaza qilish organlari faoliyati samaradorligini oshirish yo‘llari”, Toshkent, 2021.
4. OECD Report on Community Policing, 2019.
5. German Federal Police Annual Review, 2022.
6. Ministry of Justice of Japan – “Koban System Overview”, Tokyo, 2020.
7. Korean National Police University – “Smart Policing and Training Innovations”, Seoul, 2021.
8. R. Xidirov, “Huquqbuzarliklarning oldini olishda profilaktika tizimi”, Toshkent, 2022.
9. M. Akramov, “Jamoatchilik bilan ishlash madaniyati”, IIV Akademiyasi nashri, 2020.
10. IIV akademiyasi kursanti Ergashova M.N, mayor Ne'matov Sh.N "Profilaktika inspektorlari faoliyatida kasbiy mahorat va ilg‘or xorij iw tajribalarini takomillashtirish ahamiyati" -2025.06.13. <https://in-academy.uz/index.php/cajmrms/article/view/54769>

